Lietas arhīva Nr. A42-00372-18/36
ECLI:LV:ADRJJTN:2018:0206.A420211017.1.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Jelgavā 2018.gada 6.februārī

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese S. Ozola,

piedaloties pieteicējam /pers. A/, atbildētājas Jēkabpils novada pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Jēkabpils novada bāriņtiesas pārstāvei /pers. B/, trešajai personai /pers. C/ un viņas pārstāvei /pers. D/, trešajai personai /pers. E/ un viņa pārstāvei /pers. F/,

atklātā tiesas sēdē Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par administratīvā akta izdošanu, uzliekot pienākumu Jēkabpils novada bāriņtiesai pārtraukt /pers. C/ bērna /pers. G/ aizgādības tiesības.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs 2016.gada 15.oktobrī vērsās ar iesniegumu Jēkabpils novada bāriņtiesā, ar kuru lūdza pieņemt lēmumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu /pers. C/ (turpmāk arī – māte) attiecībā uz viņu kopējo bērnu /pers. G/ (turpmāk – bērns vai dēls), pamatojoties uz to, ka māte nenodrošina pienācīgu bērna aprūpi un audzināšanu; bērns dzīvo atsevišķi no mātes, viņiem nav kopīgas saimniecības.

[2] Ar Jēkabpils novada bāriņtiesas (turpmāk – bāriņtiesa) 2017.gada 9.marta lēmumu Nr.1-6/13 (turpmāk – 9.marta lēmums) /pers. C/ nepārtrauca bērna aizgādības tiesības.

Lēmumā konstatēts, ka māte pret saviem pienākumiem attiecas atbildīgi, nodrošina bērna tiesības un izmanto sev pieejamos resursus un iespējas, tai skaitā arī uztur bērnu samērā ar viņas spējām un mantas stāvokli. Mātes darbībās nav konstatējama ļaunprātīga un aktīva pret bērnu vērsta rīcība vai bezdarbība. Apstāklis, ka mātei nav algota darba un ir zems ienākumu līmenis, nevar būt par pamatu aizgādības tiesību pārtraukšanai. Māte sadarbībā ar sociālo dienestu novērsa nelabvēlīgos apstākļus – nodrošina regulāru saskarsmi ar bērnu. Līdz ar to minētie apstākļi apliecina to, ka bāriņtiesai nav pamata pieņemt lēmumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu mātei.

[3] Pieteicējs Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par administratīvā akta izdošanu, ar kuru Jēkabpils novada bāriņtiesa pārtrauktu /pers. C/ bērna aizgādības tiesības. Pieteikums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Pieteicējs, atsaucoties uz lietā esošiem materiāliem, norāda, ka mātes un bērna dzīvesvietas atšķiras (bērns dzīvo pie radiniekiem), no kā izdarījis secinājumu, ka māte neveic bērna ikdienas aizgādību, nenodrošina bērna aprūpi un audzināšanu.

[3.2] Pieteicējs, atsaucoties uz noslēgto vienošanos ar /pers. C/ par bērna aprūpes un uzturlīdzekļu jautājumu, norāda, ka /pers. C/ mantas stāvokļa pasliktināšanās nav pamats nepildīt nolīgto (nodot bērna ikdienas aizgādību radiniekiem).

[3.3] No iepriekš norādītā pieteicējs secinājis, ka /pers. C/ pastāv faktisks šķērslis aprūpēt bērnu – nav ienākumu, lai nodrošinātu bērna aizgādības tiesības, kā arī /pers. C/ ļaunprātīgi izmanto savas tiesības, nenodrošinot bērna aprūpi un uzraudzību.

[4] Jēkabpils novada bāriņtiesa rakstveida paskaidrojumā par pieteikumu norāda, ka pieteikums ir nepamatots un to neatzīst, pamatojot to ar 9.marta lēmumā ietverto pamatojumu. Papildus norādīti šādi iebildumi pret pieteikumu:

[4.1] Bāriņtiesa norāda, ka bērna dzīvesvieta no 2017.gada 1.jūnija ir deklarēta mātes dzīvesvietā /adrese/.

[4.2] Pieteicējs nav sniedzis pierādījumu tam, ka viņam kā tēvam un mātei būtu noteikta bērna atsevišķa aizgādība. Tas nozīmē, ka abiem vecākiem aizgādība ir īstenojama kopīgi, ievērojot Civillikuma 177.panta prasības.

[4.3] Pieteicējs nepamatoti un bez pierādījumiem ir norādījis, ka /pers. C/ bērna uzturēšanu uzlikusi par pienākumu bērna radiniekiem.

[4.4] Bērna atšķiršana no mātes, kura nodrošinājusi pilnvērtīgai attīstībai piemērotu sociālo vidi un ar kuru izveidojusies cieša emocionāla saikne, būtu pretrunā ar bērna interesēm, jo pastāv svarīgs riska faktors, ka bērnam var rasties neatgriezeniska emocionāla trauma. Bērns turpmāk plāno dzīvot kopā ar māti un savu māsu. Pārtraucot aizgādības tiesības mātei, netiktu ievērotas bērna vislabākās intereses – būt ģimenes attiecībās un iegūt izglītību atbilstoši bērna vēlmēm.

Nav saprotama pieteicēja attieksme pretēji bērna vēlmēm. Bērns vairākkārt ir informējis bāriņtiesu, ka viņa attiecības ar māti ir labas, šobrīd saskarsme tiek īstenota pietiekoši, māte atbalsta gan morāli, gan materiāli.

[5] Trešā persona /pers. C/ rakstveida paskaidrojumā par pieteikumu norāda, ka to uzskata par nepamatotu, norādot, ka bērns dzīvoja ar saviem vecvecākiem, kur viņam tika nodrošināti atbilstoši dzīves apstākļi. Pati dzīvo dzīvoklī /adrese/, kopā ar meitu. Tā kā dēls skolu mainīt nevēlējās, viņš palika dzīvot pie vecvecākiem, bet brīvdienās brauca viņu apciemot. Viņa piedalās bērna aprūpē un audzināšanā, kā arī darbdienās sazvanās un uztur ciešus kontaktus. Pati vasaras periodā strādā pie vecākiem piemājas saimniecībā, kur izaudzē augļus un dārzeņus savam un bērna uzturam. Tāpat strādā gadījuma darbus un savus ienākumus tērē dēla uzturam; saņem arī ģimenes valsts pabalstu 56,90 *euro*. Šogad dēls pabeigs Dignājas pamatskolas 9.klasi un septembrī plāno uzsākt mācības Jēkabpils Valsts ģimnāzijā un dzīvot pie viņas, tad arī ikdienā varēs aprūpēt dēlu. Turpretim pieteicējs par dēlu nekad nav interesējies, visi kontakti ar pieteicēju bērnam bijuši ar bērna iniciatīvu, un bērns ļoti pārdzīvo, ka pieteicējs par viņu neinteresējas un nerūpējas.

/pers. C/ uzskata, ka pieteicēja vēršanās bāriņtiesā saistīta nevis ar bērna interesēm, bet gan ar to, ka viņa vērsās tiesā ar pieteikumu par uzturlīdzekļu piedziņu no pieteicēja.

[6] Bērna pārstāve /pers. J/ rakstveida paskaidrojumā par pieteikumu norāda, ka tas ir nepamatots un noraidāms. Pārstāve norāda, ka ir iepazinusies ar ģimeni un var apliecināt, ka bērns, dzīvojot pie vecvecākiem, regulāri uzturēja saikni ar māti, kura piedalījās viņa veselības aprūpē un sekoja skolas gaitām, piedaloties visos tās rīkotajos pasākumos. Pēc mātes stāstītā, pēc laulības šķiršanas ar pieteicēju, viņu vecākais dēls /pers. K/ dzīvoja pie pieteicēja mātes, taču viņa necēla iebildumus. Bērns jūnijā absolvēja Dignājas pamatskolu un ir nolēmis mācīties Jēkabpils Valsts ģimnāzijā, tādējādi dzīvojot pie mātes, kur ir viņa deklarētā dzīvesvietas adrese. Bērns apliecināja, ka viņam patīk dzīvot mātes mājās, neaizmirstot arī vecvecākus.

Pārtraucot aizgādības tiesības mātei, netiktu ievērotas bērna labākās intereses – būt ģimenes attiecībās un iegūt izglītību atbilstoši bērna vēlmēm.

[7] Tiesas sēdē pieteicējs prasījumu uzturēja, paskaidrojumos balstoties uz pieteikumā ietvertajiem argumentiem.

Jēkabpils novada bāriņtiesas pārstāve prasījumu neatzina, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā ietverto pamatojumu.

Trešo personu pārstāvji prasījumu neatzina.

Bērns tiesas sēdē norādīja, ka viņam jau ir 16 gadu un vienīgais no tuviniekiem, kurš nebija blakus viņa dzīves svarīgākajos brīžos, ir tēvs. Ne mammai, ne vecvecākiem nekad nav bijuši iebildumi par to, ka tēvs varētu izrādīt interesi par viņu. Šķiršana no mammas viņam būtu ļoti traumējoša.

Motīvu daļa

[8] Lietā pastāv strīds par to, vai bāriņtiesa tiesiski atteikusi pārtraukt bērna aizgādības tiesības bērna mātei, pastāvot pieteicēja norādītajiem apstākļiem, ka bērna mātei nav pietiekamu līdzekļu bērna aprūpei un uzturēšanai un, vai bērna māte ļaunprātīgi izmanto savas vecāka tiesības, nenodrošinot bērna aprūpi un uzraudzību.

[9] Saskaņā ar Civillikuma 177.panta ceturto un piekto daļu aprūpe ir bērna uzturēšana, t.i., ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšana, bērna kopšana un viņa izglītošana un audzināšana; bērna uzraudzība nozīmē rūpes par bērna paša drošību un trešās personas apdraudējuma novēršanu.

Saskaņā ar Civillikuma 203.panta pirmo daļu (analogi Bāriņtiesu likuma 22.panta pirmā daļa) aizgādības tiesības vecākam tiek pārtrauktas, ja bāriņtiesa atzīst, ka:

1) ir faktiski šķēršļi, kas liedz vecākam iespēju aprūpēt bērnu;

2) bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vecāka vainas dēļ (vecāku apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ);

3) vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību;

4) vecāks ir devis piekrišanu bērna adopcijai;

5) konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vecāka vardarbību pret bērnu.

Tiesa konstatē, ka bāriņtiesa, lai izlemtu jautājumu par to, vai /pers. C/ pārtraucamas bērna aizgādības tiesības, proti, vai pastāv iepriekš norādītajā tiesību normā norādītie apstākļi, ir ieguvusi visu nepieciešamo informāciju un pilnīgi, vispusīgi un objektīvi novērtējusi to.

[10] No lietā esošajiem pierādījumiem secināms, ka bērna faktiskās dzīvesvietas pārbaudes laikā tika konstatēts, ka bērns dzīvo pie saviem vecvecākiem; dzīvesvieta ir piemērota bērna vajadzībām un ir atbilstoša viņa attīstībai; kaut arī māte nedzīvo kopā ar bērnu, bērns tiek apciemots un ar viņu tiek uzturēti kontakti; māte savu materiālo iespēju robežās uztur dēlu; bērna dzīvesvieta izvēlēta, ņemot vērā bērna intereses pabeigt skolu; bērna māte interesējas par bērna skolas gaitām un apmeklē vecāku sapulces. Atbilstoši sociālā dienesta sniegtajai informācijai bērna māte pilda norādītos uzdevumus. Bāriņtiesa, noskaidrojot bērna viedokli, konstatēja, ka bērnam ar māti ir labas attiecības, tiek uzturēts kontakts (saskarsme), tiek nodrošināts viss nepieciešamais; no 2017.gada septembra uzsāks mācības Jēkabpils ģimnāzijā un dzīvos pie mātes.

Tiesa, izvērtējot iepriekš konstatēto apstākļu kopumu, atzīst, ka izskatāmajā lietā nepastāv nekādi faktiski šķēršļi, kas liegtu /pers. C/ aprūpēt bērnu, ne arī konstatēt, ka /pers. C/ ļaunprātīgi izmantotu savas tiesības vai nenodrošinātu bērna aprūpi un uzraudzību.

[11] Pieteicēja argumentu par to, ka /pers. C/ nav pietiekamu materiālo resursu (finanšu līdzekļu ienākumu veidā) tiesa noraida kā nepamatotu, lai konstatētu, kādu no Civillikuma 203.panta pirmajā daļā paredzētajiem gadījumiem aizgādības tiesību pārtraukšanai.

Materiālā stāvokļa grūtības nav pietiekams pamats aizgādības tiesību pārtraukšanai vecākam. Kaut arī /pers. C/ nav pietiekamu finanšu līdzekļu – ienākumu darba algas veidā, lietā nav konstatēts, kas tas būtu faktisks šķērslis bērna aprūpei un uzraudzībai – jebkādā veidā ietekmētu nepienācīgu bērnu aprūpi. Lietā nav nozīmes, vai bērna aprūpē piedalās (palīdz) /pers. C/ vecāki. Turklāt papildu materiālo atbalstu var iegūt arī ar sociālo palīdzību, sociāliem pabalstiem un, protams, ar uzturlīdzekļiem bērnam.

Tā kā atbilstoši Civillikuma 179.pantam abu vecāku pienākums ir uzturēt bērnu un šis pienākums gulstas uz tēvu un māti, līdz ar to arī tēva (pieteicēja) pienākums ir rūpēties par bērnu, tajā skaitā par apģērbu, ēdienu un citām bērna vajadzībām.

[12] Tiesa piekrīt bāriņtiesas rakstveida paskaidrojumā tiesai norādītajam, ka vecāka pienākums uzturēt bērnu, aprūpēt un uzraudzīt bērnu nebeidzas, ja bērns nedzīvo kopā ar kādu no vecākiem vai abiem vecākiem, – tātad arī uz pieteicēju, ar kuru bērns kopā nedzīvo.

Savukārt pieteicēja atsaukšanās uz noslēgto vienošanos, kas noslēgta starp vecākiem (pieteicēju un /pers. C/), paredzot bērnu dzīvesvietas noteikšanu, materiālā nodrošinājuma bērniem un bērnu audzināšanas jautājumus, neizbeidza (neatcēla) pieteicēja kā otra vecāka pienākumus, kas noteikti Civillikumā attiecībā uz vecāku aizgādību. Proti, viena vecāka atsevišķas aizgādības nodibināšana uz vecāku vienošanās pamata neizbeidz otra vecāka aizgādību (*sk. sal., piemēram, Augstākās tiesas prakses apkopojumu „Par ģimenes tiesību normu piemērošanu", 2007.gads*).

Civillikuma 198.pants, kurā ir izsmeļoši noteikti aizgādības izbeigšanās gadījumi, neparedz aizgādības izbeigšanos, vecākiem vienojoties.

Līdz ar to pieteicēja norādītais, kā izpaudās /pers. C/ ļaunprātīgā savu tiesību izmantošana, nenodrošinot bērnam aprūpi un uzraudzību, visticamāk ir saistīts ar vecāku savstarpējo strīdu jautājumiem, bet nekādā veidā /pers. C/ rīcība nav saistāma ar bērna interešu neievērošanu. Bērna mātes rīcība, nodrošinot bērnam atbilstošus apstākļus (aprūpi un uzturēšanu) un mājokli citā ģeogrāfiskā dzīvesvietā nevar tikt vērtēta kā ļaunprātīga savu tiesību izmantošana un līdz ar to nevar būt pamatā aizgādības tiesību pārtraukšanai.

[13] Kā to Augstākā tiesa norādījusi citā lietā, bērna aizgādības tiesību pārtraukšana vecākam ir galējais līdzeklis, ja nav iespējams novērst bērna vislabākajām interesēm nelabvēlīgus apstākļus, viņam paliekot vecāka aizgādībā (*sk., piemēram, Augstākās tiesas 2012.gada 12.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-870/2012 9.punktu*).

Aizgādības tiesību pārtraukšana ir galējais līdzeklis, ja citādi nav iespējams novērst bērna tiesību un tiesisko interešu apdraudējumu. Lietā nav konstatēts, ka pastāvētu mātes pieļauts bērna tiesību un tiesisko interešu apdraudējums. Apdraudējums pastāv tikai saistībā ar vecāku savstarpējām

konfliktējošām attiecībām, taču vecāku savstarpējie konflikti nav risināmi tādējādi, ka vienam no vecākiem tiek pārtrauktas bērna aizgādības tiesības.

[14] Pastāvot iepriekš norādītajiem apstākļiem, tiesa atzīst, ka bāriņtiesa nonākusi pie pareiza secinājuma, konstatējot, ka nepastāv pamati bērna aizgādības tiesību pārtraukšanai /pers. C/. Līdz ar to pieteicēja pieteikums par šāda administratīvā akta izdošanu ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251. pantu un 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

Noraidīt /pers. A/ pieteikumu par administratīvā akta izdošanu, uzliekot pienākumu Jēkabpils novada bāriņtiesai pārtraukt /pers. C/ bērna /pers. G/ aizgādības tiesības.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā.

Tiesnese S. Ozola